

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΑΘΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Σάς υπενθυμίζουμε ότι οι τρεις κύριοι κλάδοι των παθών μας είναι η ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ, η ΦΙΛΗΔΟΝΙΑ και η ΦΙΛΑΡΧΙΑ. Μέχρι τώρα στην σειρά αυτή των ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ έξετάσαμε διάφορα παρακλάδια (φθόνος, μίσος, μνησικακία, αλκοολισμός, χαρτοπαιξία, ναρκωτικά, σκληρότητα κ.ά.) των κλάδων ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ και ΦΙΛΗΔΟΝΙΑ. Από το ΜΑΘΗΜΑ 64 της 15-5-24 αρχίσαμε την μελέτη του πάθους ΦΙΛΑΡΧΙΑ. Όπως και στά προηγούμενα, άφετηρία μας θεατρικά έργα και στην μελέτη του πάθους ΦΙΛΑΡΧΙΑ.

Γιατί θεατρικά έργα; Έπειδή τό θέατρο άναπαριστάνει φάσεις της ζωής των ανθρώπων. Άποτελεί "μίμηση πράξεως" κατά τον φιλόσοφο Άριστοτέλη (έργο ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ). Οι δραματουργοί είναι προικισμένοι άνθρωποι και βλέπουν ψυχικές καταστάσεις, διακρίνουν κίνητρα, επιδιώξεις, επιθυμίες, φιλοδοξίες και μάς τίς επισημαίνουν μέ τον προβολέα της γραφίδας τους.

Και μέ αυτό τον τρόπο μάς διδάσκουν, μάς οδηγούν σέ αυτοεξέταση, σέ αυτογνωσία εάν και έμεις, μελετητές των θεατρικών έργων ή θεατές των παραστάσεων τους τό θέλουμε.

Γι' αυτό βάσιμα υποστηρίζεται ότι για τους αρχαίους Έλληνες τό θέατρο ήταν παιδεία, τό σχολείο των πολιτών!

Αναλούμε στην συνέχεια ένα θεατρικό έργο όπου τό πάθος της φιλαρχίας σέ δύο άνταγωνιζόμενα πρόσωπα, δύο νέους ανθρώπους, είναι πολύ έντονο. Στην τραγωδία του Εϋριπίδη «ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ».

Η τραγωδία άνήκει στον λεγόμενο Θηβαϊκό κύκλο και παίρνει τον τίτλο της από την καταγωγή των νέων γυναικών που συγκροτούν τον Χορό. Τίς έχουν στείλει από την Τύρο της Φοινίκης στό Μαντεϊόν των Δελφών για νά άφιερωθούν στή λατρεία του Απόλλωνα. Φθάνοντας στή Θήβα, κτισμένη από τον Κάδμο που καταγόταν από τή Φοινίκη, άποκλείστηκαν από τον στρατό των Άργείων που πολιορκεί την πόλη.

Μετά την άποκάλυψη των άκούσιων άνοσιουργημάτων του ό Οιδίποδας άυτοτυφλώθηκε. Οι γιοί του τον περιόρισαν στό άνάκτορο για νά ξεχαστεί τό κακό. Έκείνος τους καταράστηκε. Συμφώνησαν νά βασιλεύουν ένα χρόνο ό καθένας έναλλακτικά. Πρώτος άνέβηκε στον θρόνο ό Έτεοκλής, αλλά στή λήξη του χρόνου δέν παρέδωσε την έξουσία στον άδελφό του.

Πικραμένος και όργισμένος ό Πολυνείκης κατέφυγε στό Άργος όπου νυμφεύθηκε τήν κόρη του βασιλιά Άδραστου πού ύποσχέθηκε νά τόν βοηθήσει νά πάρει τόν θρόνο του. Έτσι μέ ξένο στρατό ό Πολυνείκης πολιορκεί τήν πατρίδα του.

Η χτυπημένη από τήν μοίρα Ίοκάστη, πικραμένη από τήν έξορία του Πολυνείκη, φοβισμένη από τόν κίνδυνο πού ζώνει τήν Θήβα και άναστατωμένη από τήν ένοπλη άντιπαράθεση των γιών της προσπαθεί νά τούς συμφιλιώσει. Οί δύο νέοι συναντώνται μπροστά της αλλά οί συμβουλές και τά παρακάλια της άποτυγχάνουν. Η έπιθυμία του Έτεοκλή νά κρατήσει τήν έξουσία και ή άπόφαση του Πολυνείκη νά διεκδικήσει τά δικαιώματά του έχουν ανάψει στίς καρδιές τους άβυσσαλέο μίσος πού ό καθένας έπιθυμεί σφόδρα νά έξοντώσει τόν άλλον.

Στό δεύτερο Έπεισόδιο ό Έτεοκλής συζητά μέ τόν άδελφό της μητέρας του Κρέοντα τρόπους όργανώσεως της άμυνας. Έκφράζει πάλι τό μίσος του γιά τόν άδελφό του πού είναι τόσο ώστε νά ζητά από τόν θείο του νά αφήσει άταφο τό σώμα του άν σκοτωθούν και οί δύο. Του ζητά νά συμβουλευθεί τόν μάντη Τειρεσία γιά τή σωτηρία της χώρας.

Ό μάντης Τειρεσίας έρχεται γιά νά πεί δυσάρεστα πράγματα στον Κρέοντα. Γιά νά σωθεί ή πόλη πρέπει νά θυσιασθεί ό γιός του Μενοικέας. Ό Κρέοντας άρνείται νά συμμορφωθεί και προσπαθεί νά φυγαδεύσει τόν γιό του στή Δωδώνη. Ό Μενοικέας προσποιείται ότι θά ύπακούσει αλλά αυτοθυσιάζεται στό τείχος γιά τήν σωτηρία της πατρίδας του.

Στό τέταρτο Έπεισόδιο Άγγελιοφόρος περιγράφει στήν Ίοκάστη μέ συναρπαστικό τρόπο φάσεις από τήν πολιορκία και τίς μάχες μπροστά στό έπτάπυλο κάστρο της Θήβας. Προτού άποχωρήσει τήν παροτρύνει νά σπεύσει έξω από τό κάστρο νά άποτρέψει τήν μονομαχία ανάμεσα στον Έτεοκλή και τόν Πολυνείκη. Η Ίοκάστη καλεί τήν κόρη της Άντιγόνη από τό παλάτι και οί δύο σπεύδουν στό πεδίο της μάχης.

Άγνοώντας τήν μονομαχία των δύο άδελφών, ό Κρέοντας φέρνει τό σώμα του Μενοικέα στήν Ίοκάστη νά τό λούσει και νεκροστολίσει. Άγγελιοφόρος έρχεται και περιγράφει μέ συγκλονιστικό τρόπο τή μονομαχία των δύο άδελφών, τήν άλληλοεξόντωσή τους και τήν αυτοκτονία της Ίοκάστης. Νεκρική πομπή φέρνει τούς τρεις νεκρούς.

Η Άντιγόνη πού τήν όδηγεί θρηνηϊ τίς συμφορές του πατρικού της σπιτιού. Άκούοντας τόν θρήνο της, ό Οιδίποδας βγαίνει από τό ανάκτορο και όταν πληροφορείται τα συμβάντα ξεσπά σε θρήνο. Βασιλιάς πλέον ό Κρέοντας προστάζει τόν Οιδίποδα νά εγκαταλείψει τήν Θήβα γιά νά μήν τήν βλάψει άλλο ό κακός του δαίμονας. Ό Οιδίποδας ξαναβρίσκει τήν έγκατέριση και τήν ύπομονή. Συνοδευόμενος από τήν Άντιγόνη παίρνει τόν δρόμο της έξορίας πού θά τόν φέρει στον Κολωνό.

Όπως μπορούμε νά ποϋμε γιά κάθε θεατρικό έργο - και όχι μόνον - ή συγγραφή του δέν είναι τυχαίο γεγονός. Κάποια προβλήματα, γεγονότα, καταστάσεις δίνουν στον δημιουργό τό έρέθισμα γιά τήν σύνθεσή του. Στήν τραγωδία αυτή τίγονται διάφορα θέματα αλλά κυρίως ή φιλαρχία.

Μέ τήν τραγωδία αὐτή, πού διδάχθηκε πιθανῶς τό 410 π.Χ., ὁ Εὐριπίδης ἐπισημαίνει στούς Ἑλληνας τῆς ἐποχῆς του τόν παραλογισμό τοῦ ἀδελφοκτόνου Πελοποννησιακοῦ Πολέμου καί τίς συνέπειές του. Δυστυχῶς γιά τήν φυλή μας, στήν ὁποία ἡ διχόνοια ἔχει προκαλέσει τόσα δεινά, τό ἔργο εἶναι πάντα ἐπίκαιρο.

Ἐκθέτουμε τό μέρος τῆς συγκλονιστικῆς περιγραφῆς τοῦ Ἀγγελιοφόρου στήν Ἰοκάστη τῆς συγκρούσεως Πολυνεΐκη καί Ἐτεοκλῆ.

"Στάθηκαν κι' οἱ δύο τους ὀλόλαμπροι· δέν ἄλλαξε τό χρῶμα τους, καθῶς ποθοῦσαν νά ρίξουν τό κοντάρι ὁ ἓνας ἐναντία στόν ἄλλο. Βγαίνοντας ἀπό δίπλα τους φίλοι, ἄλλος ἀπ' ἐδῶ, ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ, μέ λόγια τούς παρότρυναν, νά τούς ἐνθαρρύνουν λέγοντας: «Πολυνεΐκη, στά χέρια σου εἶναι νά στήσεις στό Δία ἄγαλμα γιά τή νίκη σου καί στό Ἄργος φήμη καλή νά δώσεις»

Καί στόν Ἐτεοκλῆ πάλι: «Τώρα προστατεύεις τήν πόλη μας, κερδίζεις νίκη ὀμορφή καί κρατᾶς τήν ἐξουσία στά χέρια σου».

Αὐτά ἔλεγαν ἐρεθίζοντας γιά μάχη καί τούς δύο τους.

Ὅταν ἡ λαμπάδα ἀναψε σάν τυρρηνικῆς σάλπιγγας ἦχος, πού εἶναι σημάδι γιά μάχη φονική, μέ τρέξιμο φοβερό ὄρμησαν ὁ ἓνας στόν ἄλλον πάνω· σάν ἀγριογούρουνα πού ἀκονίζουν τά ἄγρια σαγόνια τους πιάστηκαν μεταξύ τους ἔχοντας καταμουσκεμένα μ' ἀφρούς τά γένια τους· κι' ὀρμοῦσαν ὁ ἓνας στόν ἄλλον μέ τό ὄπλο τους· ὅμως ἔσκυβαν κάτω ἀπ' τίς ἀσπίδες τους, γιά νά γλιστρᾶ ἄστοχα τοῦ κονταριοῦ ἡ κόψη.

Κάθε πού ὁ ἓνας ἔβλεπε τό πρόσωπο τοῦ ἄλλου νά προβάλλει ἀπ' τήν ἀσπίδα, κουνούσε τό ὄπλο του γιά νά τό χῶσει στό στόμα του. Ἀλλά σῶν ἀσπίδων τους τά διάκενα καλά γυρίζαν τά μάτια τους, ὥστε ἄστοχο νά γίνεται τό κοντάρι του.

Πιό πολύς ἰδρωτᾶς χυνόταν ἀπ' τό πρόσωπο ὅσων τούς ἔβλεπαν παρά αὐτῶν πού ἀγωνίζονταν ἀπό φόβο γιά ὅποιον ἀγαποῦσαν.

Ὁ Ἐτεοκλῆς παραμερίζοντας μία πέτρα πού τόν δρόμο του ἐμπόδιζε βγάζει τό πόδι του ἔξω ἀπό τήν ἀσπίδα του· ἀμέσως ὁ Πολυνεΐκης τήν εὐκαιρία ἔπιασε μέ τό κοντάρι του, καθῶς εἶδε χτύπημα πού δόθηκε στό ὄπλο πού κρατοῦσε, καί τό ἀργεῖτικο κοντάρι πέρασε τήν κνήμη τοῦ ἀδελφοῦ του· κι' ὄλος ὁ στρατός τῶν Δαναῶν τότε ἀλάλαξε ἀπό χαρά.

Στό μεταξύ στόν ἀγῶνα αὐτό, μόλις εἶδε τόν ὦμο του γυμνό, αὐτός πού πρῖν πληγώθηκε στό στήθος τοῦ Πολυνεΐκη μ' ὀρμή πέρασε τό κοντάρι του κι' ἔκανε νά καταχαροῦν τῆς θήβας οἱ πολῖτες, ἔσπασε ὅμως τοῦ κονταριοῦ του ἡ αἰχμή. Καί καθῶς ἔτσι βρέθηκε σέ δυσκολία μέ τό κοντάρι του, πάλι γυρίζει, πιάνει μιά μαρμαρόπετρα, τή ρίχνει καί τοῦ σπάει στή μέση τό κοντάρι του· πιά μέ ἴσους ὄρους πήγαινε ὁ ἀγῶνας τους, καθῶς κι' ἀπό τῶν δυό τά χέρια τό κοντάρι εἶχε πιά χαθεῖ.

Τότε έπιασαν και οι δύο τις θήκες των σπαθιών τους και έφτασαν κοντά κι' άφου έμπλεξαν τις άσπίδες τους, μεγάλη ταραχή τής μάχης προκαλοϋσαν κι' από τις δύο μεριές.

Και κάπως, καθώς σκέφθηκε ό 'Ετεοκλής έβαλε μπροστά τήν θεσσαλική πανουργία από συνήθεια πού είχε στή χώρα του.

Τραβήχτηκε δηλαδή προς τά πίσω από εκεί πού άγωνιζόταν, προς τά πίσω τράβηξε τό πόδι του τό άριστερό, προσέχοντας όμως πάντοτε προς τά έμπρός μήν τοϋ χτυπήσει τό στομάχι του, κι' άμέσως προβάλλοντας τό δεξι πόδι του στον άφαλό του πέρασε τό σπαθί του και τό σφήνωσε στή ραχοκοκαλιά του.

Μαζί πλευρά και κοιλιά δίπλωσε ό δύστυχος ό Πολυνείκης και γεμάτος αίματα σωριάζεται στο χώρο πληγωμένος. 'Ο άλλος μέ τήν ιδέα πως κερδίζει κι' έχει νικήσει στον άγώνα, τό σπαθί του πέταξε στή γη και άρχισε τά όπλα να τοϋ παίρνει χωρίς να σκέφτεται διόλου τον έαυτό του, αλλά βλέποντας εκεί.

Αυτό ήταν πού τον έκανε να ξαστοχήσει· διότι καθώς ανάσαινε λίγο ακόμη και κρατοϋσε τό σπαθί του στην όλέθρια πτώση του, μέ δυσκολία βέβαια, ώστόσο τέντωσε τό σπαθί του στο συκώτι τοϋ 'Ετεοκλή ό Πολυνείκης, πού είχε πέσει στή γη πρωτύτερα. Δαγκώνοντας κι' οι δύο τή γη στον έναν ό άλλος δίπλα έπεσαν και οι δύο και δεν ξεχώρισαν σε ποιόν ή δύναμη ανήκει".

'Ο 'Ετεοκλής όχι μόνον άθετεί τήν συμφωνία τους και άρνεϊται να παραδώσει τήν έξουσία.

Κατά τήν συνάντησή τους μέ τή μητέρα τους 'Ιοκάστη ό 'Ετεοκλής άρνεϊται στον άδελφό του να ιδει τον τυφλό πατέρα τους Οιδίποδα και τις άδελφές τους 'Αντιγόνη και 'Ισμήνη.

Νά υπενθυμίσουμε ότι ή έλξη τής έξουσίας δεν περιορίζεται στην αίγλη τής δυνάμεως. Είναι πάθος ή έξουσιολαγνεία. Η νομή τής έξουσίας για τήν όποία κόπτονται και στα δημοκρατικά καθεστῶτα άσκει άκατανίκητη έλξη. 'Ο λαός δεν άγνοεί ότι για "τήν κουτάλα ενδιαφέρονται" όχι για τον λαό, τήν πατρίδα, τό "Εθνος.

ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΡΩΝΗΣ

28 Μαΐου 2024